

הרב יוסף עברי

רב ומו"צ באלעד

ומח"ס ויען יוסף, תורת ערלה, נחלת אבות ועוד

היכן התחבא רשב"י?

ולזיהויה של פקיעין, לוד וכפר לודים

מדברא דלוד

בגמרא (שבת ל"ג ע"ב) מובא, כי רשב"י התחבא במערה י"ג שנה מפחד הרומאים. מיקומה של המערה אינו מוזכר בגמרא, אלא נזכר רק "במערתא". מאידך בדברי המדרש רבה (קהלת, פר' י') מופיע, כי רשב"י ובנו התחבאו "במערתא דפקע" (על גירסא זו נדון בהמשך).

בזוהר הקדוש מובא^א, כי רשב"י ובנו התחבאו במערה שהיתה ב"מדברא דלוד". לוד היתה עיר גדולה ומוכרת, אשר נזכרת כבר בספר עזרא^ב ודברי הימים^ג. בזמן התנאים, היתה לוד עירו של רבי אליעזר בן הורקנוס, שלאחר ששימש בנשיאות כחבר בית הדין הגדול ביבנה, נודה ופרש מחביריו, ופתח לו את ישיבתו בעיר לוד, עליה נאמר בגמרא (סנהדרין ל"ב ע"ב): "אחר רבי אליעזר ללוד".

אך על גירסת הזוהר במיקומה של המערה, קשה, שהרי מהמשך דברי הגמרא במעשה דרשב"י, למדים כי לאחר שיצא רשב"י מן המערה, הלך הוא לעיר טבריה^ד, ושם טיהר את מתייה שהיו בשוק, כמובא באריכות. הרי, כי רשב"י התחבא במערה באיזור הצפון, ממנה ירד לטבריה, לאחר יציאתו ממנה. א"כ קשה, אם נאמר שרשב"י היה י"ג שנה בעיר לוד, כיצד הגיע לטבריה, מרחק הליכה גדול של כמה ימים מהעיר לוד.

קושי נוסף, העלה חוקר הקברים הנודע זאב וילנאי. הוא יצא לחפש מערה כלשהיא באיזור העיר לוד, והעלה כי אין כל מערות בעיר לוד. המערה הקרובה ביותר לעיר זו, נמצאת במרחק 5 ק"מ ממנה, וחרוט בה דמות עיט, סמל רומאי. וא"כ חוזרת ונשאלת השאלה: היכן היא אותה "לוד" הנזכרת בזוהר, בה היתה המערה שהתחבא בה רשב"י?

על כל זאת יש להוסיף ולהקשות: העיר לוד, נזכרת ג"כ כמקום מפורסם בו ישבו ולמדו התנאים הקדושים את דברי הזוהר הקדוש. במקומות רבים בזוהר נזכר כי הם הלכו "בדרך מאושא ללוד"^ה. דברים אלו תמוהים, שהרי אושא ידוע מקומה, ליד שפרעם הצפונית, בגליל התחתון. ולוד של ימינו, הרי היא בדרום. וא"כ איזו "דרך" ידועה היתה לחכמים בין שתי ערים

(א). הקדמת תיקוני הזוהר: "רבי שמעון אול ליה וערק למדברא דלוד ואתגניז בחד מערתא הוא ורבי אלעזר בריה".

(ב). פרק ב פס' ל"ג: "בְּנֵי לֹד חָדִיד וְאוֹנָה".

(ג). דה"י א', פ"ח, פסוק י"ב: "הוא בְּנָה אֶת אוֹנוֹתָא לֹד וּבְנֵיהָ".

(ד). לשון המדרש שם: "אמר, צריכין אנו מדכיא טבריא".

(ה). זוהר שמות דף ה' ע"א, פר' בא דף ל"ו ע"ב, בשלח דף מ"ה ע"ב, פר' מצורע דף נ"ה ע"ב, פר' נשא דף קכ"ב ע"א, ועוד מקומות.

רחוקות אלו, כמחצית שטח א"י? הלא בד"כ כאשר מזכירים דרך, היא צריכה להיות בין שתי ערים קרובות, ולא בין שתיים הרחוקות זו מזו. ובפרט שדרך זו היתה צריכה להיתקל בדרכה בערים מפורסמות לא פחות הנמצאות ביניהם, כגון קיסרי (קיסריה), בני ברק, ועוד.

פקיעין

וכעת נחזור לגירסת המדרש, שרשב"י ובנו התחבאו ב"פקע". רבינו חיים ויטאל מוסיף יותר, וכותב כי הם התחבאו ב"פקיעין"¹. פקיעין היתה עיר נודעת עוד מזמן הגמרא, בה היתה ישיבתו של התנא רבי יהושע בן חנניה, עליו אמרו בגמרא (סנהדרין שם): "אחר רבי יהושע לפקיעין".

בימינו אנו, מוכר הישוב פקיעין בשמו לאחר שנתיישב על מיקום הכפר הערבי "בוקיעא" או בשמו "אל - בקע" (הנקרא כן עד היום). בכפר זה, ישנה מסורת על מערה אחת שהיא המערה בה התחבא רשב"י.

מערת רשב"י בפקיעין, נזכרת לראשונה בדברי הנוסע ר' משה באסולה, בשנת רפ"ב (לפני כחמש מאות שנה), שכתב: "לבוקיע, הוא הכפר שיש בו המערה, שנטמן בה רשב"י ובנו י"ג שנה, ועדיין המעיין שם, אפס האילן של חרובים איננו"².

שנה זו, היתה בתקופת חייו של רבי חיים ויטאל, שכאמור אף הוא מזכיר שמקום מחבואו של רשב"י היה בפקיעין. הישוב היהודי בפקיעין הוא עתיק, ונזכר כבר לפני כחמש מאות שנה, כאשר יהודי פקיעין עמדו בקשר מתמיד עם יהודי טבריה וצפת.

לא רק שרצף יהודי נשמר במקום מאות בשנים, גם המסורת העתיקה על מערת רשב"י שם נשתמרה, ונזכרת גם בקרב החכמים שהגיעו למקום בשנים הבאות, כגון רבינו האור החיים הקדוש המזכיר את הישוב וכותב: "ועקרתי דירתי מעכו, והלכנו כולנו לכפר פקיעין", וכן ר' שמחה בן יהושע מזאלאזיץ, הכותב בשנת תקכ"ד: "ובפקיעין יש שם יהודים וכו', ופקיעין מלאה כל טוב וכו' ושם אילן החרובין של רשב"י".

אלא שרבי אשתורי הפרחי³ בספרו כפתור ופרח⁴, סבר כי יש למצוא את פקיעין באיזור לוד, וראייתו היא מכח דברי הירושלמי. בירושלמי (חגיגה פ"א ה"א), וכן בתוספתא (סוטה פ"ז ה"ט) מובא כי: "מעשה בר' יוחנן בן ברוקה ור' לעזר חסמא, שבאו מיבנה ללוד והקבילו פני ר' יהושע בפקיעין". מקשה הרב: אם הלכו החכמים בדרום, מהעיר יבנה עד לעיר לוד הסמוכה לה, כיצד הם עברו בדרך להקביל את פני ר' יהושע בפקיעין, אם נאמר שפקיעין הוא ישוב בצפון? לפיכך הסיק הרב, כי יש לחפש את העיר "פקיעין" בדרום, בחבל יהודה בין לוד ליבנה. וז"ל: "לפי זה הענין יהיה פקיעין למערב צריפין אם לא נטו הדרך".

1. מובא בספר אור החמה (פירוש על הוזה"ק לרבי אברהם אזולאי, בציטוט מכתבי מהרח"ו, בראשית דף ט"ו ע"א), וזה לשונו: "והנה מפני הגזירה שגזרו עליו כנוזר במסכת שבת, ערק ואטמר י"ג שנים בחד מערתא דפקיעין".

2. צוטט במאמר בגליון מחניים ק"א, עמ' 46.

3. נולד בצרפת בשנת ה"א מ', ונפטר בא"י בשנת קט"ו. נחשב לאחד מאחרוני הראשונים.

4. פ"ז, ד"ה וכן מזה, הוצאת ביהמ"ד להלכה בהתיישבות ח"א עמ' קמ"ו.

גם האדמת קודש^י, נמשך אחר דברי הכפתור ופרח, לערער על מיקומה של פקיעין בצפון, מכח דברי חז"ל הנ"ל. הוא הגדיל לעשות בכך שכבר "מצאה" להשערותו בכפר הערבי "אל קוביבה" (במקום שנמצא כיום הישוב כפר הנגיד), ללא ראיה מכרחת^{יא}.

יש לציין כי האדמת קודש כן מביא בספרו את ענין מערת הרשב"י, אך אינה מקשרת עם פקיעין. וז"ל שם: "ושם עד היום נמצאת מערתא דפקע או דבקע הנוכרת במדרש קה"ר פ"י, שבה נחבאו רשב"י ובנו י"ג שנים, והיהודים יושבי הגליל לכפר פקע קורין פקיעין".

אחר דעה זו נמשכו חלק מהחוקרים^{יב}, וכפי שמופיע בספר "המדריך לקברי הצדיקים בגליל"^{יג}, שאף לא ציין את העיר בערכה בשמה היהודי "פקיעין", אלא בשמה הערבי "בוקיעא". אמנם מהדברים המופיעים יש לציין כי: א. לדברי כולם, במיקום העיר פקיעין כיום, היתה עיר יהודית עתיקה, כפי העולה מהמימצאים הארכיאולוגים שנמצאו בחפירות המקום. ב. כולם מודים, עדין לא נמצאו הוכחות ברורות למיקומה של פקיעין בחבל יהודה.

לדברי אברהם משה לונץ^{יד}, הכפתור ופרח טעה כאן, בהרחיקו את פקיעין מהצפון. לדבריו, נוסחא מוטעית נודמנה לו להכפ"פ, כיון שבתוספתא יש לגרוס "והקבילו פני ר' יהושע מפקיעין"^{טו}. לדבריו שם הדברים מוכרחים מחמת: "כי בארץ יהודה לא נודעה עיר או כפר בשם פקיעין, וגם ברשימת כל הערים, הכפרים והחורבות של כל ארץ יהודה, לא נמצא כפר או חורבה בשם הזה".

נראה כי לא לחינם יצא לונץ להגן כאן על כבודה של פקיעין בצפון, שכן הוא הראשון שיצא לחקור את הישוב היהודי בפקיעין שהיה אז, עוד לפני למעלה ממאה שנה. את מחקרו פירסם בספרו "לוח ארץ ישראל"^{טז} תחת השם: "פקיעין ושפרעם". במאמרו זה שיער לונץ כי דבריו של הכפתור ופרח הנ"ל לא באו מידיעה קדומה, אלא מהשערה עפ"י דברי חז"ל. לדבריו היהודים נמצאים בפקיעין עוד מראשית המאה החמישית לאלף הנוכחי (היינו בערך משנת ה' אלפים תת"א).

(י). ר' יצחק גולדהאר, ירושלים תרע"ג, שם בעמ' 34.

(יא). ובפרט קשה השערתו, מכיון שכפר הנגיד סמוך מאוד ליבנה, וזה לא מסתדר עם דברי הירושלמי הנ"ל, שנראה מדבריו דלאחר שכבר היו בדרך מיבנה "הגיעו" לפקיעין, וזה ל"ש לומר בישוב הסמוך ליבנה.

(יב). אמנם י. בן צבי, שחקר את תולדות הקהילה היהודית בפקיעין מחקר מקיף, (שאר ישוב 62-17), זיהה בישוב זה את פקיעין התלמודית, מקום בית מדרשו של ר' יהושע בן חנניה, וגם את תקוע הגלילית, וטען לקדמותה המופלגת של הקהילה היהודית ורצף ישובה במקום, זאת על פי מה שנמסר לו מנציגי המשפחות תומא זינאטי ועודיה – כהנים אשר התייחסו לר' יוסי דמן פקיעין. ואולם חוקרים אחרים, ובראשם י. ברסלבסקי, הסתייגו מזיהוי הישוב עם פקיעין התלמודית, בעיקר מחמת השאלות שהוצגו בראשית המאמר. אחריו נמשכו שאר החוקרים כגון ז. ספראי, פרקי גליל עמ' 101 הע' 381, וכן צ. אילן, קברי צדיקים עמ' 328.

(יג). הוצאת אהלי צדיקים, תשע"א, ע"י הרב הרצברג והרב גבאי, עמ' 63-65.

(יד). בהערותו למהדורת כפתור ופרח שהוציא, ירושלים תרנ"ז, פ"א עמ' ש"ב הערה 8.

(טו). אמנם בספרים שלפנינו אין הגירסא כן, ומ"מ במאמר שלפנינו נוכיח את צדקת דבריו גם מבלי להיזדקק לגירסתו.

(טז). ירושלים תרס"ג.

לסיכום יש לציין, כי מלבד הקושי שיש בדברי חז"ל על מיקום העיר פקיעין, חכמי הדורות קראו לעיר זו בשם זה, ובפרט ששמה מסתדר עם השם הקדמון "פקע" הנזכר במדרש (לפי מבטא הערבים שמבטאים את הפ' כמו ב'), ורוב ישובי הצפון נשתמר שמם המקורי עם שמם הערבי, כידוע.

לוד הגלילית

על פי כל המקורות שהוצגו לעיל, עולה ההשערה, כי ישנה עיר נוספת בצפון, שהיתה נקראת ג"כ בשם "לוד", ובה התחבא רשב"י.

לדעת הרב צבי הירש שפירא, בספרו "אחרי רואי" על תיקוני הוזהר (הנכלל בחיבורו "באר לחי רואי" על הוזה"ק, עמ' ב' אות ב'), העיר פקיעין והעיר לוד הצפונית שוות, שמתחילה היתה נקראת לוד ואח"כ הפכה לפקיעין, וז"ל: "ואין סתירה ממש"כ "מערתא דלוד", וממה שכתב (מהרח"ו) פקיעין, יכול להיות כי קודם שרשב"י ובנו הקדושים ישבו שם, היתה שמה מדבר שוממה, וקראוה מדברא דלוד, ואח"כ כשיצאו רשב"י ובנו מהמערות שם, ונשאר שמה המעיין, נעשה שמה מהמדבר ישוב כמ"ש לעיל, וקראו אותו כפר פקיעין עכ"ל.

אמנם על דבריו קשה מכמה גמרות ומדרשים, ובעיקר מלשון הגמ' בסנהדרין הנ"ל, שהזכירה גם את העיר פקיעין כעיר ואם בישראל, וכעירו של ר' יהושע, וגם את לוד, שכאמור נמצאה אף היא בצפון, ושניהם היו מקומות של חכמי ישראל, כאשר יתבאר במאמר שלפנינו.

השערה זו לקיומה של לוד בגליל, נתבררה ע"י הרב ראובן מרגליות^(ז), שנדרש בספרו "פנינים ומרגליות"^(ח) לכמה מן השאלות שהועלו במאמר זה, על העיר לוד הנזכרת בזהר.

לאחר הצגת השאלות, כותב הרב: "ואמנם יש כאן אי ידיעה, אבל היא חסרון ידיעה של חוקרי הגאוגרפיה של ארץ ישראל, בעוד שבמציאות היה מלבד לוד שביהודה גם בגליל מקום שנקרא אף הוא "לוד", ומה שלא נודע לחוקרים, ידוע לערבים שוכני ארץ מימים קדומים, ביער שבין כפר תרשיחא לפקיעין"^(ט), מרחק שתי שעות רכיבה מפקיעין, שם המקום שהנו נקרא עד היום "ח'רבת לוד".

ובהערה שם מציין: "ידיעה זו נתאשרה מפי תושבי הסביבה, ע"י ידידי ר' משה פודהורצר איש צפת. ומוסיף שם שנקרא המקום "כירבת לוד – אל עואדים", ע"י משרד הפקיד בחיפה באותם ימים.

ראיה חזקה נוספת לקביעה זו, מביא הרב שם: "ולוד זו, היא שהוזכרה גם במסע ארץ ישראל לר' שמואל בן שמשון משנת ד' תתק"ע, ראה אוצר המסעות עמ' ס"ג, שם הוא כותב:

(ז). מחכמי הדור הקודם, חיבר ספרים רבים, בהם היתה ניכרת בקיאותו הגדולה במקורות חז"ל. למרות גדלותו, העדיף להתפרנס מיגיע כפיו, ועל שער ספריו נכתב כי היה מוכר ספרי קודש בעיר לבוב, ולאחר עלייתו ארצה שימש "ספרן" בספריית הרמב"ם הגדולה והנודעת בת"א, כאשר במוחו היה אצורים אלפי הספרים הנדירים שהיו בה.

(ח). עמ' רי"ב, במאמר הנקרא: "שאלות בבקורת הוזהר, מתוך ידיעותיו על ארץ ישראל".

(ט). הוא כנראה "יער אלקוש" כיום.

"מטבריא חזרנו והלכנו לכפר חנן^(כ), ומשם באנו לכפר לוד, ומצאנו שם קבר ר' אלעזר בן יעקב וכו', והוא על יד כפר א'רמה^(כא), ומשם נוסעים ישר לפקיעין עכ"ל^(כב).

עם גילויה של העיר "לוד" הגלילית, התיישבו כל המקורות וכל הקושיות שהוצגו לעיל, שכן מעתה נתברר כי העיר "פקיעין" הנזכרת בגמרא כעירו של ר' יהושע בן חנניה, אכן היתה בצפון, כמו שהיא נזכרת ונודעת כיום, והיא היא העיר "בקע - פקע" ואין לחפש אותה ביהודה. ולא יקשה מדברי התוספתא והירושלמי שהרי הם מתיישבים נפלא כעת, שכן כאשר הלכו חכמים מיבנה הדרומית לעיר לוד הגלילית שבצפון, יצאו להקביל את פני ר' יהושע חבירם, שהיתה ישיבתו בפקיעין הסמוכה ללוד הגלילית.

ומעתה דברי הזוהר הקדוש, כי רשב"י נתחבא במערה שהיתה "מדברא דלוד", מסתדרת נפלא עם דברי המדרש שהיה במערתא ד"פקע", ועם דברי מהרש"ו שהיה באיזור פקיעין, והכוונה ללוד הגלילית שבאותם ימים היתה מדבר שממה ונקראת "מדברא", ולכן ברח שם לפי שהיתה איזור מרוחק ממקום ישוב באותם ימים^(כג).

גם לשון הזוהר מתיישבת כעת, על הדרך שהיתה "בין אושא ללוד". שלאחר שנמצאה לוד הגלילית באיזור תרשיחא, הרי הדרך ממנה לאושא ושפרעם היא דרך ישרה, ההולכת כיום על ציר כביש 70 הידוע.

כפר לודים

לפי דברים אלו, חשבתי לבאר תעלומה נוספת: המשנה הידועה בגיטין (ב' ע"א) מביאה כי רבי אליעזר אומר, שאפילו המביא גט "מכפר לודים ללוד", צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. רש"י מבאר על כפר לודים: "שהיא מחוצה לארץ", ולוד היא סמוכה לה, והיא מארץ ישראל. הגמרא שם (ד' ע"א) מוסיפה, כי מדובר "בעיירות הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום א"י עסקינן", ושם אומר רבה בר בר חנה: "לדידי חזי לי ההוא אתרא, והוי כמבי כובי לפומבדיתא", וביארו שם שהוא ד' או ה' פרסאות^(כד).

בראשונים יש פרטים נוספים על אותו "כפר לודים": במאירי ובתפארת ישראל מובא, כי ארץ ישראל מקיפה אותו מג' רוחות. ובפסקי רי"ד (ד' ע"א ד"ה רבן גמליאל) הוסיף עוד: "שהגבול מתעקם ונכנס לתוך ארץ ישראל, ובאותה העקמומית יושב כפר לודים". מדבריו למדים, כי כפר זה היה בסמוך לגבול.

(כ). הוא כיום בצומת "כפר חנניה", וידוע שכל ההר מימין לכביש היה בית הקברות העתיק של כפר חנניה.

(כא). וכן כיום מצויה שם העיר הערבית: "ראמה", בסמוך לפקיעין.

(כב). יש להעיר על קושי מסויים הקיים ביין ב' הגירסאות, שהרי קברו של ר"א בן יעקב ידוע כיום שהוא בצומת בית חנניה, ואם מקום זה בדיוק היה "כפר לוד", קשה להשוותו עם נקודת הציון של הרב מרגליות ש"חירבת לוד" היא ביער אלקוש, שמרוחק מצומת כפר חנניה לפחות 10 ק"מ, אם כי עדין שניהם סמוכים באותו איזור.

(כג). ואכן מי שמגיע כיום לפקיעין רואה שהעיר עיר מרוחקת יחסית מהדרך המרכזית, ונמצאת ממש במעלה ההר למעלה. ואם חירבת לוד רחוקה ממנה, הרי שמדובר באיזור רחוק ביותר וקשה לחיפוש.

(כד). ובסוכה כ"ו ע"ב מבואר שהמרחק ביניהם הוא ו' פרסאות.

למרות המשנה המפורסמת, לא נמצא מי שזיהה את מיקומו המדויק של אותו "כפר לודים". בעל הכפתור ופרח, הוא היחיד שטוען שמצא את זכרו ליד לוד. וזה לשונו: "אחר כן הייתי בלוד, ושאלתי על כפר לודים, אמר אין הנה אלא כפר לובין, והבית דגושה. הלכתי שם ומצאתיו אל המקום שכתבנו והוא מערבי צפוני ללוד כשתי שעות". מדבריו נראה כי רק צליל המקום הוכיח לו כי מדובר ב"כפר לודים"^{כה}.

אך על דבריו קשה: ראשית, אם לוד המדוברת במשנה היא לוד הידועה לנו, כיצד זה שייך שישאר שטח שלכל הדעות הוא חוץ לארץ גמור, הלא כל הדיונים על הישובים בתוך תחומי הארץ, הם רק על ישובים שנכבשו ע"י עולי מצרים ולא נכבשו שוב ע"י עולי בבל, שאז דנים על דרגת קדושתם, אבל שטח או כפר שיהא בתוך תחומה של ארץ ישראל וישאר חוץ לארץ גמור, היכן זה נמצא.

וכ"כ המשנת יוסף (עמ"ס שביעית, ח"ב עמ' קכ"ו) כשניסה לדון כיצד לוד קרובה לחו"ל: "וא"כ אינו יכול להיות מחובר לחבל ההוא, אם לא שנאמר שרצועה נפקא מהחבל לקיני וזה לא מצאנו". הרי שקירבת לוד לחו"ל יכולה להיות רק אם "נמציא" רצועת חו"ל חדשה.

ובפרט יקשה, כיצד זה שייך לומד על כפר הסמוך ללוד, שארץ ישראל מקיפה אותו מג' רוחות, ובפרט לפי דברי הרי"ד, דמשמע שאותה לוד היא לוד הסמוכה לגבול, הלא לוד המפורסמת רחוקה מרחק הגון ביותר מגבולות ארץ ישראל.

לפיכך נראים דברי התבואת הארץ (עמ' נ'), שסיכם כי פשוט: "כפר לודים, כעת אבד זכרו מן הארץ".

מסיבה זו, הכחיש הגרש"ז רווח בספרו חלקת השדה (חלק ב' גבולות הארץ סי' ב') את השמועה כי ישנו איזור איזור חו"ל באיזור רמלה, וכן הביא את פסק הגר"ע יוסף זצ"ל, שהורה לו כי כל איזור רמלה והסביבה הוא אר"י גמור, וחזר ושנה כל זאת בספרו גבולות השדה (על גבולות הארץ).

אמנם לפי זיהויה של לוד הגלילית באיזור תרשיחא, יבואו דברי המשנה על נכון, ונמצא כנראה זכרו ומקומו של אותו "כפר לודים" נשכח. כיון שבקו אירי מאיזור תרשיחא, נמצאת בסמוך אותה רצועה היוצאת מכזיב, באיזור עכו ונהריה. אותה רצועה לכל הדעות היא חו"ל גמור. אמור מעתה, שלוד היא לוד הגלילית, וכפר לודים היה נמצא בתחום אותה רצועה, כנראה מבליטה היוצאת ממנה לתחום אר"י.

כעת מובנים דברי הראשונים, שאע"פ שכפר לודים היא חו"ל גמור, עדין ארץ ישראל מקיפה אותו מג' רוחות, ובפרט מאירים כעת דברי הרי"ד באור חדש: "שהגבול מתעקם ונכנס לתוך אר"י", ואין לך גבול מתעקם כמו אותה רצועת חו"ל המתחילה מראש הנקרא ונכנסת לגבול ישראל, כפי שנראה בכל השרטוטים של גבולות הארץ עפ"י התורה.

והנה, חשבון פרסה זה 4.8 ק"מ, ולפי זה, אם נאמר ש"ארבע או חמש פרסאות" זהו המרחק שבין כפר לודים ללוד כמבואר בגמ', יוצא שבק"מ הוא צריך להיות לערך 24 ק"מ.

כה). אם כי עדין קשה להוכיח מלשון "לובין" ללשון לודים, דהערכים מחליפים בין פ' לב', ולא בין ב' לד'.

וכמה הדברים מתאימים לפי המציאות, שהמרחק האוירי שבין תרשיחא לנהריה, הוא 24 ק"מ.

ראיה נוספת

הרב מרגליות מציין ראיה נוספת למיקומה של לוד הגלילית, מדברי הגמרא (יבמות כ"ה ע"ב): "מעשה בליסטים אחד שיצא ליהרג במגילות קפוטקיא ואמר להם, לכו ואמרו לאשת שמעון בן כהן אני הרגתי את בעלה בכניסתי ללוד ואמרי לה בכניסתו ללוד, ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את אשתו". היכן היא אותה "קפוטקיא", בירושלמי (פ"א דשביעית) מובא צירוף המילים: "קפודקאי דציפורין שאלין לרבי אימי". מכאן מבואר כי העיר קפוטקיא היתה באיזור ציפורי, בצפון. ומאחר ואותו ליטסים היה ג"כ מהצפון, לפיכך העיד על רצח שנעשה בגליל, בכניסה לעיר לוד הגלילית, ובפרט כי בירושלמי (חלה פ"ד הי"ב) מובא כי שמעון בר כהנא היה גר בעכו, הרי שתושב הצפון היה.

גם דברי הזוהר בכמה מקומות¹⁰, ההמספר על התנאים שהיו הולכים בדרך "מקפוטקיא ללוד" מובנת כעת, כיון ששניהם היו ישובים בצפון.

סיכום

זכינו במאמר זה לחזק ולבסס את מיקומה העתיק של העיר פקיעין התלמודית, עם העיר פקיעין הידועה כיום. וכן לחזק את דברי חז"ל ומהרח"ו, המבארים כי רשב"י התחבא עם בנו במערה באיזור פקיעין, שהיתה בגליל ולא ביהודה.

עם זאת, זכינו ליישב את דברי הזוהר הקד' עם שאר מקורות חז"ל, ע"י שביססנו את מיקומה של העיר לוד הגלילית בצפון, ליד פקיעין. עיר זו, היתה עיר ידועה ונזכרת רבות בדברי חז"ל.

גם דברי המשנה בגיטין נתבארו היטב, במציאתו של כפר לודים אשר נשכח זכרו, שהיה ברצועה היוצאת מכזיב, ולפיכך היה דינו כחז"ל, ואין לחפש את כפר לודים באיזור יהודה, מאחר וכל איזור לוד ורמלה שבמרכז נחשבים אר"י גמור לכל סביבותיהם.

10. ומהם בזוהר ויצא דף קצ"ג ע"ב.